



# Безоплатна правова ДОПОМОГА: стандарти Ради Європи та українська практика

сторітелінг



# КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

*прийнята Радою Європи 4 грудня 1950 року*



*Європейська конвенція з прав людини гарантує право на доступ до правосуддя і справедливий судовий розгляд, у тому числі право на безоплатну юридичну допомогу*

Розділ I. Права і свободи  
Стаття 6. Право на справедливий суд

# Правова (юридична) допомога

— професійна діяльність юристів, спрямована на сприяння громадянам та юридичним особам у вирішенні питань, пов'язаних із реалізацією норм права, що виявляється у наданні правових (юридичних) послуг

## Види правової допомоги:

- ✓ платна і безоплатна; ✓ первинна і вторинна; ✓ судова і позасудова;
- ✓ *за галузями*: у кримінальних, цивільних, сімейних, адміністративних справах...;
- ✓ *за стадіями*: на етапі дізнання, досудового слідства, розгляду справи судом;
- ✓ *за суб'єктом надання*: адвокат, інший фахівець у галузі права, законний представник, державний орган... тощо



## Принципи правової допомоги:

- ✓ верховенство права;
- ✓ законність; ✓ доступність;
- ✓ якісність; ✓ конфіденційність;
- ✓ уникнення конфлікту інтересів;
- ✓ гарантоване державне фінансування безоплатної правової допомоги



Резолюція (78) 8  
Комітету Міністрів Ради Європи  
ПРО БЕЗОПЛАТНУ  
ПРАВОВУ ДОПОМОГУ  
І ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

*2 березня 1978 року*

*Враховуючи, що:*



право на доступ до правосуддя і справедливий судовий розгляд, гарантоване ст. 6 Європейської конвенції з прав людини, є суттєвою ознакою будь-якого демократичного суспільства

важливо вживати всіх необхідних заходів з метою усунення економічних перешкод доступові до правосуддя і що наявність відповідних систем правової допомоги сприятиме виконанню цього завдання, особливо щодо осіб, які перебувають в економічно несприятливому становищі



# Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи ПРО БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ І ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

*2 березня 1978 року*

*Враховуючи, що:*



надання безоплатної правової допомоги має розглядатися не як акт благодійності щодо незабезпечених, а як зобов'язання, покладене на суспільство в цілому

полегшення доступу до юридичних консультацій, окрім безоплатної правової допомоги, для осіб, які перебувають в економічно несприятливому становищі, також сприяє усуненню перешкод доступові до правосуддя



**Резолюція (78) 8**  
**Комітету Міністрів Ради Європи**  
**ПРО БЕЗОПЛАТНУ**  
**ПРАВОВУ ДОПОМОГУ**  
**І ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ**

*2 березня 1978 року*

***Рекомендує:***

урядам держав-членів вжити або посилити в залежності від обставин всі заходи, які вони вважатимуть за необхідне, з метою поступової реалізації принципів, викладених у Додатку до цієї Резолюції

***Пропонує:***

урядам держав-членів періодично інформувати Генерального секретаря Ради Європи про заходи, вжиті на виконання рекомендацій, які викладені в цій Резолюції.

Parliamentary Assembly  
Assemblée parlementaire



COUNCIL OF EUROPE  
CONSEIL DE L'EUROPE

# Резолюція 1466 (2005) Парламентської Асамблеї Ради Європи

## ПРО ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНОЮ

*5 жовтня 2005 року*



*Стосовно дотримання верховенства права та захисту прав людини, Парламентська Асамблея закликає органи влади України:*

**Пункт 13.13. Покращити доступ до правосуддя шляхом запровадження системи безоплатної правової допомоги у відповідності до стандартів Ради Європи та практики Європейського Суду з прав людини**



# КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

*прийнята на 5-й сесії 2-го скликання  
Верховної Ради України  
28 червня 1996 року*



Стаття 59. Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

*г.т.о.к.а.д.б.а.*

*2016*

*(тлумачення в редакції  
від 15 березня 2016 року)*





Надання безоплатної правової допомоги у кримінальному, цивільному провадженні, процесах про адміністративні правопорушення регулюються наступними кодексами:

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ**  
*прийнятий 13 квітня 2012 року № 4651-VI*

**ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ**  
*прийнятий 18 березня 2004 року № 1618-IV*

**КОДЕКС УКРАЇНИ**  
**ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ**  
*прийнятий 7 грудня 1984 року № 8073-X*





**Закон України**  
**ПРО БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ**

*2 червня 2011 року № 3460-VI*

Відповідно до Конституції України цей Закон визначає зміст права на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права, підстави та порядок надання безоплатної правової допомоги, державні гарантії щодо її надання

***Безоплатна правова допомога***

— правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел

# Безоплатна первинна правова допомога

— вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб

**Право на безоплатну первинну правову допомогу мають усі особи, які перебувають під юрисдикцією України**

## Види правових послуг:

- ✓ надання правової інформації;
- ✓ надання консультацій і роз'яснень з правових питань;
- ✓ складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру);
- ✓ надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.



## Суб'єкти надання правової допомоги:

- ✓ органи виконавчої влади;
- ✓ органи місцевого самоврядування;
- ✓ фізичні та юридичні особи приватного права;
- ✓ спеціалізовані установи.

# Безоплатна вторинна правова допомога

— вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя

**Право на безоплатну вторинну правову допомогу мають категорії осіб, передбачених ст. 14 Закону України "Про безоплатну правову допомогу"**

## Види правових послуг:

- ✓ захист від обвинувачення;
- ✓ здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- ✓ складення документів процесуального характеру



## Суб'єкти надання правової допомоги:

- ✓ центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- ✓ адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу



## Закон України

# ПРО АДВОКАТУРУ ТА АДВОКАТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

*5 липня 2012 року № 5076-VI*

### **Стаття 25. Надання адвокатом безоплатної правової допомоги**

1. Порядок та умови залучення адвокатів до надання безоплатної правової допомоги встановлюються Законом
2. Оцінка якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної первинної правової допомоги здійснюється за зверненням органів місцевого самоврядування, а безоплатної вторинної правової допомоги - за зверненням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, комісіями, утвореними для цієї мети радами адвокатів регіонів

# ДЕРЖАВНА ЦІЛЬОВА ПРОГРАМА формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки

*затверджено постановою Кабінету Міністрів України  
від 13 лютого 2013 року № 394*

*Мета програми* - розроблення та здійснення комплексу заходів правового, організаційного та економічного характеру, спрямованих на забезпечення доступу до безоплатної правової допомоги осіб, які мають на неї конституційне право і потребують такої допомоги





# ПОЛОЖЕННЯ про Координаційний центр з надання правової допомоги



*затверджено постановою Кабінету Міністрів України  
від 6 червня 2012 року № 504*

Координаційний центр з надання правової допомоги утворений з метою формування та забезпечення функціонування в Україні ефективної системи безоплатної правової допомоги, забезпечення її доступності та якості

## Основні завдання:

- ✓ організаційне, експертно-аналітичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення здійснення повноважень Мін'юсту у сфері надання безоплатної правової допомоги;
- ✓ проведення аналізу практики правозастосування з питань надання безоплатної правової допомоги;
- ✓ внесення на розгляд Міністра юстиції пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у зазначеній сфері

1

ВКРАЙ **НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ** У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ, ТРАДИЦІЇ ВИРІШЕННЯ ПРАВОВИХ ПИТАНЬ У НЕПРАВОВИЙ СПОСІБ, ЩО СТИМУЛЮЄ ВИНИКНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЯВИЩ

2

МІСЦЕВИМИ ЦЕНТРАМИ ОХОПЛЕНО **ЛИШЕ 20%** МІСТ РАЙОННОГО ЗНАЧЕННЯ, ВНАСЛІДОК ЧОГО ПЕРЕВАЖНА БІЛЬШІСТЬ ГРОМАДЯН ФІЗИЧНО НЕ МАЄ ДОСТУПУ НАСАМПЕРЕД ДО ЯКІСНИХ ЮРИДИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

3

ЗНАЧНА КІЛЬКІСТЬ ГРОМАДЯН, ЯКІ НЕ ВОЛОДІЮТЬ КОМП'ЮТЕРНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ, НЕ МОЖЕ СКОРИСТАТИСЯ ЕЛЕКТРОННИМИ СЕРВІСАМИ МІН'ЮСТУ ЧЕРЕЗ ВІДСУТНІСТЬ ТОЧОК ДОСТУПУ



## КОНЦЕПЦІЯ БЮРО ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

**МІСІЯ: ПОСИЛЕННЯ ПРАВОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ  
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

### ФУНКЦІЇ

- 1** АКТИВНЕ ПРАВОПРОСВІТНИЦТВО НА РІВНІ КОЖНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
- 2** ТОЧКА ДОСТУПУ ДО ЕЛЕКТРОННИХ СЕРВІСІВ МІН'ЮСТУ (В ПОДАЛЬШОМУ – ВСІХ ДЕРЖАВНИХ ЕЛЕКТРОННИХ СЕРВІСІВ)
- 3** НАДАННЯ ЮРИДИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ (БЕЗОПЛАТНОЇ ПЕРВИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ)
- 4** ПРИЙОМ ЗВЕРНЕНЬ ЩОДО НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ
- 5** БЕЗПОСЕРЕДНЄ ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА В СУДІ

СТВОРЮЮТЬСЯ У КОЖНОМУ РАЙОНІ ТА МІСТІ ОБЛАСНОГО ЗНАЧЕННЯ ЯК ВІДОКРЕМЛЕНІ СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ МІСЦЕВИХ ЦЕНТРІВ

У МІСТАХ, ДЕ ВЖЕ ДІЮТЬ 100 МІСЦЕВИХ ЦЕНТРІВ, ФУНКЦІЇ ВИКОНУВАТИМУТЬСЯ ТАКИМИ ЦЕНТРАМИ

**ПОНАД 400 БЮРО**  
ПО ВСІЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ  
(КРІМ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНОЇ)



**2 – 3 ПРАЦІВНИКИ-ЮРИСТИ**



**3 РОБОЧІ СТАНЦІЇ**  
ДЛЯ КОРИСТУВАННЯ  
КЛІЄНТАМИ:

- 1 – для генерації ЕЦП;
- 2 – для доступу до електронних сервісів МІН'ЮСТУ

**100** місцевих центрів  
(з 01.07.2015):

Представництво інтересів  
незахищених категорій  
громадян в суді у цивільних  
та адміністративних справах:

- малозабезпечені;
- інваліди;
- учасники бойових дій (у тому числі АТО);
- діти-сироти

Надання юридичних  
консультацій

**25** регіональних центрів  
(з 01.01.2013):

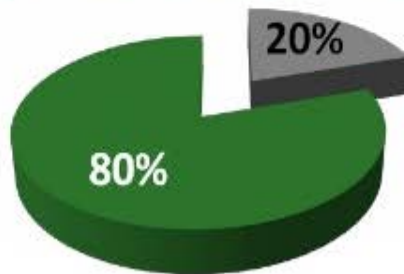
Захист у кримінальних  
провадженнях

Ранній доступ до правової  
допомоги затриманим  
особам

**1** Координаційний центр



**СТРУКТУРА ЗВЕРНЕНЬ  
ДО МІСЦЕВИХ ЦЕНТРІВ**



- Представництво інтересів в суді
- Надання юридичних консультацій



На офіційному сайті  
Міністерства юстиції України

<https://minjust.gov.ua>

для громадян та юридичних осіб  
відкрито рубрику  
«Юридичні консультації»



## ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

- ☀ **ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ГРОМАДЯН ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ**
- ☀ **ЗАПИТ НА ОТРИМАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ**
- ☀ **ОБГОВОРЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ**
- ☀ **РОЗ'ЯСНЕННЯ, ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ**





## ПРОЕКТ «ДОСТУПНА ТА ЯКІСНА ПРАВОВА ДОПОМОГА В УКРАЇНІ»

БЕЗОПЛАТНА  
ПРАВОВА  
ДОПОМОГА

Проект міжнародної технічної допомоги, розрахований на 2014-2018 роки, фінансується Міністерством закордонних справ, торгівлі та розвитку Канади, впроваджується Канадським бюро міжнародної освіти у партнерстві з Координаційним центром з надання правової допомоги

**Мета** - покращення рівного доступу до правосуддя для населення України (особливо представників вразливих верств) шляхом підтримки впровадження системи безоплатної правової допомоги та підвищення рівня обізнаності населення щодо прав на отримання безоплатної правової допомоги

### Цілі:

- ✓ Покращити спроможність цільових груп Проекту щодо надання безоплатної правової допомоги населенню України та моніторингу її якості;
- ✓ Підвищити ефективність системи надання безоплатної правової допомоги та її здатність відповідати потребам людей;
- ✓ Збільшити рівень обізнаності населення України щодо системи надання безоплатної правової допомоги



## ПРОЕКТ «ДОСТУПНА ТА ЯКІСНА ПРАВОВА ДОПОМОГА В УКРАЇНІ»

БЕЗОПЛАТНА  
ПРАВОВА  
ДОПОМОГА

### Ген справедливості

**Серія програм на Громадському радіо створена у рамках Проекту** присвячена різноманітним питанням надання безоплатної правової допомоги в Україні

**Запрошуються** до розмови *представники Міністерства юстиції України, Координаційного центру з надання правової допомоги, регіональних центрів безоплатної вторинної правової допомоги, адвокатів, що надають таку допомогу та їхні клієнти, представники органів адвокатського самоврядування, громадські активісти, правозахисники та міжнародні експерти*

**Мета:** інформування суспільства щодо права на безоплатну правову допомогу, важливих подій та ініціатив у правовій сфері; сприяння підвищенню рівня обізнаності населення щодо прав на отримання такої допомоги

**Ведуча програми**  
*Лариса Денисенко,*  
українська письменниця, адвокат,  
правозахисниця



# Твоє право



**цикл програм  
на Першому каналі Українського радіо,  
створено з метою  
забезпечення поінформованості громадян  
України щодо реалізації права на отримання  
безоплатної правової допомоги**

**Якщо Ви вважаєте, що Ваші права порушуються,  
якщо Вам потрібні професійні роз'яснення  
або консультація юриста –  
отримайте фахову пораду в програмі  
«Твоє право»**

**У прогамі беруть участь юристи-практики, які  
мають досвід роз'язання проблем у різних галузях права**

**Автор і ведуча Наталя Парака** переконана:  
кожен громадянин України має знати свої права

**Ефір:** щосереді та щоп`ятниці о 10.10 на  
Першому каналі Українського радіо





# Проект «Справедливе правосуддя»

Фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) і працює в Україні з жовтня 2011 р.

**Наша місія:** Сприяти демократичному та економічному розвитку України, надаючи допомогу в становленні справедливої, незалежної та прозорої судової системи.

**Наше бачення:** Ми працюємо заради утвердження в Україні незалежної судової влади на чолі з авторитетними лідерами, якій довіряє українське суспільство.

Цілі проекту:

## Завдання Проекту:

- ✓ гармонізації національної нормативно-правової бази по впровадженню судової реформи з європейськими та міжнародними стандартами у сфері підзвітності та незалежності судової влади;
- ✓ проведенню конституційної реформи;
- ✓ підвищенню рівня прозорості та підзвітності в діяльності ключових судових установ; вдосконаленню професіоналізму та ефективності в діяльності судової системи України;
- ✓ модернізації юридичної освіти;
- ✓ посиленню ролі громадських організацій у здійсненні моніторингу та підтримці судової реформи;
- ✓ запровадженню законів «Про очищення влади» та «Про відновлення довіри до судової влади».

# Юридична клініка (*Law Clinic*)

— формування, яке створюється для правозахисної і правопросвітницької діяльності та функціонує на базі вищого навчального закладу (III-IV рівня акредитації, що здійснює підготовку спеціалістів за напрямком «Право»), за ініціативою вишу (чи громадської організації у співпраці з ВНЗ), до складу якого входять студенти, викладачі, фахівці-практики

## Мета діяльності:

*забезпечення практичної підготовки студентів юридичних ВНЗ та факультетів до професійної діяльності, сприяння розумінню ними соціальної ваги юридичної професії та вирішенню соціальних проблем*

## Завдання:

- забезпечення навчального процесу, спрямованого на оволодіння студентами практичними аспектами юридичної професії;
- надання безоплатної юридичної допомоги соціально незахищеним верствам населення та неприбутковим організаціям;
- проведення правопросвітницької роботи







# Юридична клініка Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

структурний відокремлений підрозділ Університету, створений як база для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів старших курсів. У своїй діяльності керується законодавством України, Статутом Університету та Положенням про Юридичну клініку, затвердженим ректором Університету

## Принципи діяльності:

- повага до права, справедливості, людської гідності;
- гуманізм;
- законність та верховенство права;
- об'єктивність;
- безоплатність надання правової допомоги;
- конфіденційність;
- компетентність та добросовісність

## Безоплатна правова допомога:

- консультації;
- складання документів;
- правоосвітня діяльність





## Respondere, cavere, agere...

цей вираз Цицерона обраний девізом,  
яким керується у своїй діяльності колектив  
Юридичної клініки  
Національного юридичного університету  
імені Ярослава Мудрого

***respondere*** – відповіді на запити приватних осіб з приводу будь-яких юридичних сумнівів

***cavere*** – вироблення найкращих формул для різних юридичних актів (договорів, заповітів тощо)

***agere*** – надання порад щодо підготовки позовів і процесуального ведення справи



**Дякуємо за увагу!**

Наукова бібліотека  
Національного юридичного університету  
імені Ярослава Мудрого  
Укладач, дизайн: бібліограф В. В. Щабельник